

Týždeň

2012

- **Charles Murray: *Prečo sa mení biela Amerika*** (4, s. 57–60)
 - Nie je problém, ak šofér nákladiaku nedokáže pochopiť priority profesorov práva z Yale. Ale je problém, ak profesori práva z Yale (...) nedokáže pochopiť priority šoférov nákladiaku.
- **Alexander Tomský: *Chmury nad Vltavou*** (4, s. 62)
 - Sebevrah pohrdá životom, mučedník pohrdá smrťou.
- **Elena Akácsová: *Čas na masky*** (6, s. 68–70)
 - Masky môže identitu nielen zakrývať, predstierať, prípadne meniť, ale môže ju aj uchovávať a paradoxne aj odkrývať.
- **Tomáš Janovic: *Pri káve s Milanom Lasicom*** (7, s. 11, .smutná anekdota Tomáša Janovica)
 - Analfabeti majú neodolateľnú chuť reformovať abecedu
- **Pavol Danko: *Vápnik v škole*** (7, s. 47–49, rozhovor Martina Mojžiša)
 - Pán Mendelejev mal pred sebou ťažké zadanie – mal ani nie dve tretiny dnes známych prvkov a mimoriadnu túžbu nejakú ich zoradiť. Jeho kartárska vášeň vykladania pasiansu ho zrejme dohnala až k svojráznemu spôsobu vytvorenia prvej skice dnes známej tabuľky, nesúcej jeho meno. Karty s informáciami o prvkoch kladol tak, aby sa v riadkoch zväčšovala ich relatívna hmotnosť a v stĺpcoch pod sebou sa objavovali podobné vlastnosti.
- **Luboš Palata** (8, s. 24, . stredná európa luboša palatu)
 - (...) Najhoršie predsudky a nenávisti nevznikajú zo vzájomného styku a narážania rôznych kultúr či národov, ale plodia ich neznalosť, predsudky a prehliadanie.
- **?** (9, s. 67, .lifestyle)
 - **Margaret Thatcherová**
 - Byť mocným je ako byť dámou. Keď musíte ľuďom povedať, že ním ste, tak ním nie ste.
- **Agnieszka Holland: *Čím viac peňazí, tým menej slobody*** (10, s. 22–24, rozhovor Juraja Kušnierika)
 - Žijeme v „eventovej dobe“. Je toľko informácií a deje sa toľko vecí, že je veľmi ťažké so svojím malým filmom preraziť. To sa podarí jednému-dvom filmom za rok. Tí ostatní musia ťažko bojovať. Ak chcete niečo urobiť, musíte zorganizovať „event“. Festivaly sú takými eventmi. A niektoré z nich majú obrovskú návštevnosť. Je zaujímavé, že na pomerne náročných filmoch sú tam preplnené sály, a keď ich potom uvádzajú v kinách, nikto na ne nepríde. Lebo to už nie je event.
 - Nevieť (...), či o 50 rokov budú ešte existovať také kiná, aké poznáme dnes. Jedna vec sa však od počiatkov histórie nezmenila: ľudia stále potrebujú rozprávať a počúvať príbehy. Hľadajú v nich obrazy samých seba, hľadajú mýty a rozprávky, do ktorých sa môžu ponoriť. To, aký budú mať tieto veci formát a ako sa budú šíriť, nie je až také podstatné.
- **Tomáš Janovic: *Pri káve s Milanom Lasicom a Kamilom Peterajom*** (16, s. 9, .smutná anekdota Tomáša Janovica)
 - Prefíkanosť je múdrosť hlupákov.
- **Juraj Kušnierik: *Rozprávania pána Pascala*** (17, s. 46–47)
 - **filozof Peter Bieri alias spisovateľ Pascal Mercier**
 - Univerzity ruje tlak manažmentu. Neustále musíte vyplňať dotazníky: Koľko hostovaní na iných univerzitách ste absolvovali? Koľko peňazí sa vám podarilo získať? To nemá nič spoločné s motiváciou skutočných vedcov.

- **Pascal Mercier: *Nočný vlak do Lisabonu***

- Silveira si priniesl svoju Bibliu a četl počáteční věty v Evangeliiu sv. Jana.
,Takže slovo je světlo člověka.', prohodil. ,A věci začnou opravdu existovat, až když jsou pojaty do slov.'
,A slova musí měnit rytmus,', doplnil Gregorius, ,rytmus, jaký mají například slova u svatého Jana. Teprve pak, teprve když se stanou poezií, vrhnou skutečně světlo na věci. V proměnlivém světle slov mohou přece stejné věci vypadat úplně odlišně.'.

- **Lukáš Krivošík: *Násilie ako súčasť Biblie* (16, s. 64–65)**

- Často sa opovrzhivo konštatuje, že židovsko-kresťanský pohľad na svet má svoje korene v bronzovej dobe. No už menej sa pripomína, že aj vďaka tomuto pohľadu sa ľudstvo z úrovne bronzovej doby postupne pozdvihlo.
- Krutosť Starej zmluvy by sa nemala nevyhnutne považovať za slabú stránku Biblie, ale naopak, za jej prednosť. Dnes je totiž veľmi rozšírená akási cukríková, ezoterikou nasiaknutá módna predstava o kresťanstve, podľa ktorej vlastne ani nezáleží na tom, čomu človek verí a ako sa správa, keďže všetko smeruje k akejsi dialektickej jednote všetkých protirečení. Čítanie Starej zmluvy je protielikom na tieto ilúzie. Predstavuje totiž svet v plnej nahote – realistický a neprikrášlený.
- Ľudstvo od staroveku urobilo pokrok vo svojich etických štandardoch, no nie nutne v ich naplňaní. Vždy sa totiž nájdu ľudia, ktorí ich spochybnia spôsobom, akoby stále bola bronzová doba. Biblické príbehy, prirodzene, treba čítať so zreteľom na dobu ich vzniku. No v istom zmysle sú nadčasové a poukazujú na nemennú prirodzenosť človeka.
- **Philip Yancey: *Bible, ktorou četl Ježiš***
 - S vecami, ktoré ma znepokojujú, sa najlepšie vyrovnávam tým, že o nich píšem.
- Je možné, že Biblia nám preto ponúka taký protirečivý obraz Boha, aby sme viac vnímali jeho neohraničenosť. Boh nepochybne presahuje našu obmedzenú predstavivosť.

- **Martin Vlachynský: *Skeptici a tešitelia* (19, s. 28–29)**

- Prognostické modely skeptikov sú technicky bezchybné, s jedinou výnimkou – nepočítajú s ľudskou vynaliezavosťou.
- Nie je cieľom tešiteľov podporovať plytvanie zdrojmi. Každý spotrebovaný liter ropy či kilogram železa predstavuje pre ekonomiku náklad. Ich cieľom je upozorniť na to, že aj nepoužitie zdroja má svoju cenu. Ak by sa naši predkovia pred sto rokmi rozhodli zabrzdiť rozvoj a konzervovať uhlie, dnes by sme mali plné bane bezcenného uhlia, ale chýbali by nám vedomosti, ktoré naši predkovia získali práve vďaka tomu, že spálili to uhlie a poháňali ním vlaky či kúrili na univerzitách.

- **Elena Akácsová: *Odkiaľ prichádzajú nápady* (20, s. 68–69)**

- Začiatkom októbra 1957, v pondelok doobeda, sedia dvaja dvadsaťroční fyzici William Guier a George Weiffenbach v bufete labáka aplikovanej fyziky pri Univerzite lohna Hopkinsa v Marylande a nadšene počúvajú správy o vypustení sovietskeho umelého satelitu Sputnik 1 do vesmíru. Bavia sa s kolegami o tom, že satelit vysiela nejaký druh signálu, vraj preto, aby Rusov nikto neobvinil, že je to len nejaká kamufláž. Keďže Weiffenbach je expert na mikrovlnné signály a v kancelárii má malú anténu so zosilňovačom, napadne im, že by bolo zaujímavé Sputnik si naladiť. Chlapci sedia a fascinovane počúvajú signály z vesmíru, možno ako prví v Amerike. Takú historickú chvíľu by si mali nahrať! Prinesú obrovský magnetofón a začnú si zapisovať dátum a čas každého pípnutia. Všimnú si drobné frekvenčné odchýlky, a to ich privedie k myšlienke vypočítať rýchlosť, akou sa satelit pohybuje. Kolegovia im v ďalšej debate poradia využiť Dopplerov efekt a nejakú základnú matematiku a od šéfa dokonca dostanú povolenie použiť na tento projekt, ktorý má ďaleko od ich oficiálneho popisu práce, fungl nový sálový počítač. Po niekoľkých týždňoch majú zmapovanú trajektóriu Sputnika okolo Zeme.
Potom za nimi príde šéf Frank McClure a pýta sa: „Chlapci, mohli by ste to spraviť aj opačne? Mohli by ste vypočítať neznámu polohu na Zemi, ak by ste poznali polohu satelitu?“. Chlapci popremýšľajú a povedia, že môžu. Zistia, že je to dokonca jednoduchšie. A vyvinú systém satelitnej navigácie pre jadrové ponorky. O tridsať rokov neskôr technológiu GPS sprístupní Ronald Reagan verejnosti a urobí z nej otvorenú platformu, na ktorej môže ktokolvek stavať svoje vlastné riešenia. Dnes je v každom inteligentnejšom telefóne.
- Použiť nástroj či riešenie, známe v jednom odvetví, na celkom iný účel v odvetví inom, je bežný inovatívny postup. Hovorí sa tomu extapácia a príkladom môže byť aj Guttenbegov tlačiarenský stroj, ktorý využil okrem iných dostupných technológií mechanizmus, vylepšovaný niekoľko storočí v celkom inom odvetví – lis na výrobu vína.

- To, že vynález môže fungovať, až keď je najbližší možný, keď sú preň vytvorené podmienky a existujúce nástroje, súčiastky a technológie, spôsobuje, že s mnohými vynálezmi v istej dobe prichádzajú viacerí autori súbežne, akoby nápad visel vo vzduchu. Nie je v tom žiadna ezoterika, duch doby, oni si len zo svojho okolia berú už existujúce náhradné diely a rekombinujú ich po novom.
- **Eva Čobejová: *Lacno oblepiť, pestro natrieť!* (21, s. 46–47)**
 - **architekt Peter Paňák**
 - Malebnosť nepochádza z toho, že sú veci pestré, malebnosť pochádza z toho, že sú veci len málo odlišné a líšia sa v nuansách.
 - Za lacno oblepené domy a bujaro pomaľované fasády (...) zaplatíme cenu. bude to pomalšie kultivovanie nás všetkých.
- **Martin Mojžiš: *Kameň mudrcov* (21, s. 48–49)**
 - Len málokto v dnešnej dobe verí alchýmii. Oveľa viac našich súčasníkov verí astrológii, homeopatii, alebo matematickým modelom v ekonómii.
- **Pavel Bobek: *Amerikán* (25, s. 54–55, rozhovor Petra Bálika)**
 - (...) Niekedy je príliš veľké vzdelanie na škodu. Zmizne spontánnosť. Hudobník, ktorý toho príliš veľa vie, prestane byť zdravo drzý. Nechce sa púšťať do nových vecí, pretože mu v tom bránia nejaké profesionálne princípy.
- **konzervatívny britský poslanec Daniel Hannan: *Vráťme ľuďom zodpovednosť* (26, s. 30–31, rozhovor Lukáša Krivošíka)**
 - Keith Joseph, ktorý bol intelektuálnou inšpiráciou Margaret Thatcherovej, zvykol vravievať, že ak ľuďom dáte zodpovednosť, oni sa zvyčajne následne začnú správať zodpovedne.
 - (...) Najhorším dedičstvom komunizmu nie je ani tak hospodárske zaostávanie. To sa dá dobehnúť. Najhorším dedičstvom bolo rozvrátenie občianskej spoločnosti.
- **Jaroslav Daniška: *Čo chýba nášmu štátu* (26, s. 60)**
 - Každá obec má kríž s menami padlých hrdinov v prvej či druhej svetovej vojne, chýbajú však kríže s menami obetí komunizmu.
- **Peter Zajac (26, s. 62–63, „svet petra zajaca“)**
 - **Tomáš Janovic**
 - (...) Za jeden povraz ťahá rovnako kat ako obesenec.
- **František Mikloško: *Musíme to uniesť* (28, s. 12–14, rozhovor Martina Hanusa a Jozefa Majchráka)**
 - V cirkvi je silné práve to, že ani jeden človek nemôže byť neprávom marginalizovaný, pretože sme všetci stvorení na obraz Boží. Sme spoločenstvom spásy, preto nemožno ublížiť jednému človeku v mene akýchsi vyšších záujmov. To jednoducho nejde.
 - (...) Cirkev (...) v dejinách prechádzala rôznymi turbulentiami a vieme, že v dejinách cirkvi boli naozaj hrozné obdobia. Ale je to cirkev, ktorá sa dokázala vždy znovuoobnoviť cez svätých ľudí, cez reformátorov, a tu chcem zdôrazniť, že títo ľudia ostali vnútri nej, boli verní a snažili sa o zmenu. Ak mohli byť v minulosti veľké krízy a chyby v cirkvi, nie je dôvod si myslieť, že to tak nie je ani dnes, a nebude to tak ani v budúcnosti. Ale ten pocit ostať v nej, zotrvať v jednote, a súčasne sa pokúšať o obnovu, je kľúčový. Znovu treba svätých ľudí, ktorí do nej vnášajú ten rozmer, ktorý do nej uviedol Kristus.
 - (...) V dejinách cirkvi neprichádzali obnovy tým, že sa niekto odlúčil, ale tým, že ostal, obnovoval zvnútra, a bol pritom trpezlivý. To je jediná cesta, ktorú nám ponúka dvojtisícročná história. A, samozrejme, jej súčasťou je i táto nová skúsenosť slovenských katolíkov [– odvolanie arcibiskupa Bezáka].
- **Tomáš Janovic: *Krajinka* (29, s. 9, „smutná anekdota Tomáša Janovica“)**
 - Športuj.
Len v športe ti prepáčia kvalitu.

- **Ján Čarnogurský: *Dôvody sa nikdy nedozvieme* (29, s. 63)**
 - Svätá stolica je posledná fungujúca monarchia a monarchia zväčša neuvádzala dôvody svojich rozhodnutí, pretože ich nemusela uvádzať, a z pohľadu večnosti – *sub specie aeternitatis* – to tak bolo lepšie. Uvedenie dôvodov by otvorilo dvere siahodhlým polemikám, či dôvody obstoja.
- **Juro Malíček (29, s. 71, .popcorn jura malíčka)**
 - Tvoríť trendy? Nasledovať ich? Nie, najspoľahlivejšie je vždy ich celkom ignorovať.
- **Douglas Osherooff: *Nad šálkou supratekutého hélia* (30, s. 24–27, .rozhovor Martina Mojžiša)**
 - **experimentálny fyzik Pjotr Kapica**
 - (...) Najpraktickejšia vec na svete je dobrá teória.
- **Zuzana Mojžišová: *Femme fatale a skaut* (31, s. 46)**
 - **český spisovateľ Vladislav Vančura**
 - (...) Humor není smáti se, ale lépe vědět.
- **?: *Treba prať bez vody a prášku* (32, s. 73)**
 - **Albert Einstein**
 - (...) Všetko by malo byť také jednoduché, ako je len možné, ale nie jednoduchšie.
- **Lukáš Krivošík: *V ríši potetovaných duší* (33, s. 34–37)**
 - (...) [Americký katolícky kňaz a zakladateľ organizácia Homeboy Industries] Grge Boyle kritizuje, že pri mimovládnych organizáciách darcovia priveľký dôraz kladú na merateľné výstupy. On síce výsledky má, no vo svojej knihe cituje slová Matky Terezy: „Nie sme povolaní k úspechu, ale k vernosti.“. A dodáva: „Nie som proti úspechu, no mal by byť predovšetkým vedľajším produktom našej vernosti. Ak sú našou hlavnou starosťou výsledky, často sa potom rozhodneme spolupracovať len s perspektívnymi klientmi, ktorí nám ich dodajú.“. Na ťažké prípady potom už nezostáva priestor.
 - Najvyššou formou svätosti je vraj žiť v pekle, no nestratiť nádej.
- **Tomáš Janovic: *Sára sa rozpráva s Jajkelem* (34, s. 9, .smutná anekdota Tomáša Janovica)**
 - „Jajkele, sú veci, ktoré sa jednoducho nerobia.“
„Ale Sára, veď ja ich nerobím jednoducho.“
- **Tomáš Janovic: *Ako sa dostať cez nebeskú bránu* (35, s. 9, .smutná anekdota Tomáša Janovica)**
 - Jožo, nevieš, čo pije sv. Peter?
- **Martin Mojžiš: *Častica, ktorá nie je božská* (35, s. 40–41)**
 - Nech už bol tento svet stvorený, alebo vznikol len tak sám od seba, jedno sa zdá isté: bol stvorený, respektíve vznikol ako stavebnica.
- **Juraj Kušnierik: *Pochopiť Rusko?* (35, s. 42–45)**
 - (...) Veľká ruská kultúra (...) v neustálom hľadaní vlastných hĺbok a zmyslu svojej histórie, v neustálom existenciálnom tápaní, v rozorvanosti, v sklone k pátosu, idealizmu a dekadencii vždy znova a znova udivuje.
- **David Goldman: *Svet po Lisabone* (44, s. 59–61)**
 - (...) Ako napísal rabín Joseph Soloveitchik, popredný predstaviteľ židovstva v polovici 20. storočia: Náboženská filozofia bola vylúčená tak dlho, ako matematický determinizmus ovládal fyziku. Pravdivosť Soloveitchikovho argumentu sa preukazuje sama: Ak je možné prírodu vysvetliť samu sebou cez deterministické modely, potom nemá náboženstvo o svete čo povedať.
Najzničujúcejšie odmietnutie determinizmu prišlo od rakúskeho matematika Kurta Gödela, ktorého slávne vety o neúplnosti z roku 1931 dokázali, že žiadny matematický systém nemôže potvrdiť svoje predpoklady. Dokázal tiež, že sme schopní formulovať matematické tvrdenia, o ktorých vieme, že sú podľa definície pravdivé, ale nie sme ich schopní formálne dokázať. Toto zistenie zruinovalo veľký matematický projekt z počiatku 20. storočia,

a síce pokus nájsť všeobecné logické základy matematiky. Gödel bol hlboko nábožensky veriaci muž a tvrdil, že jeho zistenia predstavujú problém pre filozofov, ktorí hľadali deterministický systém na vysvetlenie matematiky bez uchýľovania sa k ľudskej intuícii (alebo božskej inšpirácii). Matematikov, ktorí vždy mali nekonečný počet nových problémov na vyriešenie, to nezaujalo, ale Gödel sám bol optimista a tvrdil, že všetky matematické problémy môžu byť vyriešené, ale skôr vďaka intuícii ako všeobecnému algoritmu.

- **Tomáš Janovic: *Jajkele a Boh* (45, s. 9, „smutná anekdota Tomáša Janovica“)**

- Židia radi rozmýšľajú o nepochopiteľnom, aby ľahšie zvládli pochopiteľné.

- **Ivan Šiller: *Príliš veľa nôt* (45, s. 56–57, rozhovor Juraja Kušnierika)**

- Hudba ide vždy s dobou, v ktorej žijeme, a jej vývoj sa nedá zastaviť. Akurát sa niekde stala chyba. Až do začiatku 19. storočia sa totiž hrala vždy len súčasná hudba. To znamená, že Bach ako zamestnanec cirkvi musel každý týždeň napísať novú kantátu. Stará kantáta sa nehrala. Len nová. To isté robil Haydn a Mozart. A potom sa niečo zmenilo: ľudia dnes akceptujú všetky výdobytky novej doby, technológie, autá, počítače, elektroniku, ale čo sa týka hudby, väčšina ľudí je ukotvená v repertoári 18. a 19. storočia. Je to zaujímavý fenomén.
- (...) Na to, aby si sa mohol dozvedieť niečo nové, musíš si vytvoriť čas a mať energiu. Dnešná doba je nastavená tak, že treba veci riešiť rýchlo. My nemáme čas. Ani energiu.

- **Emil Filla: *O slobode* (45, s. 61–63)**

- (...) Človek východu je človekom kolektívu, lebo tu jednotlivec rastie a rozkvitá len v kolektíve. Človek západu sa však v kolektíve stráca, jeho zvýšená osobnosť sa v kolektíve znivelizuje na prostrednosť, jeho akčná schopnosť sa razom otupí a zaniká. Toto sú tie hlavné póly a všetky ostatné celky ľudí sú len odrodami alebo vzájomne poprepletanými a zmiešanými útvarmi oboch pólů.

- **Alexander Tomský: *Křesťanství je přece židovské* (46, s. 9)**

- Omezená lidská mysl chápe jen různé aspekty pravdy.
- Duševní zdraví znamená (...) otevřít okno do světa a zapomenout na sebe. Seberealizace začíná, když se ztratím, odevzdám nějakému cíli, osobě.
- Časování v indoevropských jazycích začíná já, ty, on, jenom biblická hebrejšтина začíná třetí osobou: on žije, já žiju, ty žiješ. Hebrejsky věřit neobsahuje indoevropské nevim, nýbrž věřit, důvěřovat komu.

- **Timotej Kubiš: *Pod prachom* (47, s. 12)**

- Knihy si treba vyberať. Jednak preto, aby sme stihli prečítať to, čo chceme, a hlavne preto, že knihy nás menia, a treba si dávať pozor na to, čo čítam.

- **Lukáš Krivošík: *Ekonomía špionáže* (47, s. 32–43)**

- **americký novinár Tim Weiner**

- Nikdy by ste nemali konšpiráciám prisudzovať javy, ktoré sa dajú pripísať obyčajnej hlúposti. Konšpirácia je náročná, a preto zriedkavá. Hlúposť je oveľa bežnejšia.

- **Dušan Jaura: *Nedáš si marshmallow?* (51–52, s. 56)**

- Takzvané „nadanie“ do veľkej miery závisí od schopnosti sústrediť sa na dlhý čas jedným smerom.
- **anglické príslovie** Zasaď myšlienku, zožneš čin, zasaď čin, zožneš zvyk, zasaď zvyk, zožneš charakter, zasaď charakter, zožneš osud.
- Pravou podstatou vzdelávania (z latinského „educatio“ či nemeckého „Er-ziehung“ – vytiahnuť) je vťahovanie žiaka a školy do širších súvislostí, otváranie šírky, výšky a hĺbky „všehomíra“.